

**DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT**

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres ref
18/3837

Vår ref
18/650-4

Dato
19. oktober 2018

Høringsbrev - Om forslag til endringer i tvisteloven - Tvistelovsevalueringen

1. Hva saken gjelder

Vi viser til høring av forslag til endringer i tvisteloven som ble sendt på høring 12. juli 2018. Forslagene er et resultat av tvistelovsevalueringen, og høringsfristen er 20. oktober 2018.

Landbruks- og matdepartementet (LMD) har ansvaret for jordskifteloven, lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigheds- og rettshøve på fast eiendom m.m. Jordskifteloven regulerer jordskifterettens kompetanse og saksbehandling, og har nær sammenheng med tvisteloven.

I vår høringsuttalelse tar vi sikte på å belyse hvilke forslag til endringer som direkte eller indirekte vil gjelde jordskifterettens saksbehandling, og å synliggjøre aktuelle følgeendringer i jordskifteloven som eventuelle endringer i tvisteloven bør føre til. Omtalen av dette er inntatt i punkt 2 og 3 nedenfor.

Landbruks- og matdepartementet har ikke vurdert endringsforslagene i forhold til virksomheten i de alminnelige domstolene. Vi ser det som nyttig å gjennomføre en evaluering av en så omfattende lovendring som innføring av tvisteloven var. Vi oppfatter at evalueringsprosessen har vært lagt bredt opp, og slutter oss til at endringene i loven bør bidra til at saksbehandlingen og sakskostnadene bør stå i et rimelig forhold til sakens betydning og tvistegjenstandens verdi.

2. Forholdet mellom jordskifteloven og tvisteloven i forslagene til endringer

Jordskifteloven § 6-1 første ledd fastsetter at reglene i kapittel 6 i loven gjelder saksbehandlingen av saker etter jordskifteloven. Kapitlet inneholder en rekke særlige

Postadresse
Postboks 8007 Dep
0030 Oslo
postmottak@lmd.dep.no

Kontoradresse
Teatergata 9
www.lmd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
972 417 874

Avdeling
Avdeling for skog- og
ressurspolitikk

Saksbehandler
Ingrid Aasen
22 24 92 74

saksbehandlingsregler som gjelder for jordskifterettens (og lagmannsrettens) behandling av slike saker. Det går fram av jordskifteloven § 6-1 annet ledd at disse særreglene suppleres av en del kapitler og bestemmelser i tvisteloven så langt de passer. Bestemmelsen fastsetter at også andre bestemmelser i tvisteloven gjelder i de tilfeller det er fastsatt i andre bestemmelser i jordskifteloven.

Følgende endringsforslag i høringsnotatet får ikke betydning for jordskifterettens saksbehandling (rekkefølgen i framstillingen nedenfor følger rekkefølgen i endringsforslagene i høringsnotatet av juli 2018):

- a) § 9-4, forslagene om endringer i bestemmelsene om planmøte. Jordskifteloven § 6-6 inneholder en egen bestemmelse om aktiv saksstyring og planlegging. Bestemmelsen i jordskifteloven er ikke så detaljert som tvisteloven § 9-4, og en eventuell endring av tvisteloven krever ingen følge-endring i jordskifteloven.
- b) § 10-2 tredje og fjerde ledd om småkravsprosess og preklusjon. Jordskifteloven inneholder ikke regler om småkravsprosess.
- c) §§ 6-4 og 6-14 om fristberegningen i saker for forliksrådet. Saker etter jordskifteloven krever ikke behandling i forliksrådet.
- d) § 9-11 om oppnevning av juridisk kyndige meddommere i store og komplekse kommersielle tvister hvor alternativet kan være voldgift.
- e) § 15-1 andre ledd om krav og motkrav i småkrav- og allmennprosess. Jordskifteloven §§ 6-2 til 6-5 inneholder egne regler om krav og merknader i forbindelse med at det reises sak for jordskifteretten.
- f) § 10-4 første ledd som setter frist for avslutning av en sak. Denne regelen gjelder ikke for saker som reises for jordskifteretten.
- g) § 10-1 annet ledd og § 10-5 som gjelder verdigrensing og fordeling av saksomkostninger ved småkravsprosess. Jordskifteloven inneholder ikke regler om småkravsprosess.
- h) §§ 20-12 tredje ledd og 6-13 tredje ledd som gjelder forliksrådet. Saker etter jordskifteloven krever ikke behandling i forliksrådet.
- i) § 4-2 om saksanlegg ved feil saklig domstol. Jordskifteloven har i § 6-3 annet ledd en egen regel om overføring av saker som er reist ved feil domstol, og det går fram av tredje ledd at domstoloven § 38 gjelder i slike tilfeller.
- j) § 4-4 om verneting. Etter jordskifteloven § 6-3 skal krav om sak settes fram i det jordskiftesoknet der eiendommen ligger. De alminnelige vernetingsreglene i tvisteloven får mao. ikke anvendelse.
- k) § 16-16 første ledd bokstav c, stansing av sak ved konkurs og hvor tvistegjenstanden inngår i konkursboet. Det følger av jskl § 6-1 annet ledd at tvl kapittel 16-16 ikke gjelder for saker etter jordskifteloven. Se begrunnelsen for unntaket i Prop. 101 L (2012-2013) s. 329 der særlig er vist til at det i saker etter jskl kapittel 3 ikke vil være grunn til å stanse et jordskifte fordi om det skjer endringer ved at for eksempel en av partene går konkurs eller dør. Jordskiftet gjelder eiendommene, ikke eierne, og kan omfatte mange eiendommer og parter.

Følgende forslag til endringer i tvisteloven vil uten videre gjelde for behandling av saker etter jordskifteloven slik reglene i jordskifteloven er i dag, og LMD tilrår at endringene også bør gjelde i slike saker. (rekkefølgen i framstillingen nedenfor følger rekkefølgen i endringsforslagene i høringsnotatet av juli 2018):

- a) § 16-6 tredje ledd og § 9-16 om rettens adgang til å nekte prosesshandlinger selv om parten ikke har fravær i saken og § 11-6 annet ledd om oversittelse av frister. Tvl § 9-16, kapittel 11 og 16 gjelder i saker etter jordskifteloven, se jskl § 6-1.
- b) § 29-5 første ledd som gjelder ankefrist. Jordskifteloven inneholder en særregel i § 8-3 om ankefrist. Bestemmelsen viser til tvisteloven § 29-5, og forslaget til endring i tvisteloven får følgelig virkning også for ankefrister satt med hjemmel i jordskifteloven. Det har stor opplysningsverdi hvis regelen om ankefrist i jordskifteloven § 8-3 endres tilsvarende. Se omtale av dette i punkt 3 nedenfor.
- c) § 29-10 annet ledd om foreløpig behandling av ankesaken av den domstolen som mottar anken. Jordskifteloven § 8-6 gir regler om saksforberedelsen i av en ankesak, og bestemmelsen viser til tvisteloven § 29-10. Forslaget til endring av tvisteloven får følgelig virkning for saksforberedelsen etter jordskifteloven. Det samme gjelder hvis en kommer til at det heller er hensiktsmessig å gjøre en generell regulering i kapittel 11. Det følger av jskl § 6-1 annet ledd at kapittel 11 gjelder i sak for jordskifteretten.
- d) § 9-10 avsluttet saksforberedelse og sluttinlegg, samt § 9-16 om endring av krav mv. Det følger av jskl § 6-1 annet ledd at tvl § 9-10 og 9-16 gjelder i sak for jordskifteretten.
- e) § 20-5 nytt tredje ledd eller endring i annet ledd som begrenser rett til å få dekket saksomkostninger til 40 % hvis tvistesummen er under et visst beløp (kr 500.000, 750.000 eller 1.000.000) Tvl kapittel 20 gjelder i sak etter jordskifteloven, se jskl § 6-1 annet ledd. Jordskifteloven kapittel 7 gir egne regler om saksomkostninger (som iht. jordskifteloven er kostnadene til retten), og erstatning for kostnader til rettshjelp mv. (som tilsvarende begrepet saksomkostninger etter tvisteloven). Ved dom i tvist gjelder tvistelovens regler om erstatning for kostnader til rettshjelp mv., se jskl § 7-9. Endringen vil etter dette gjelde i sak etter jordskifteloven hvis avgjørelsen gjelder tvist om eksisterende eiendoms- og bruksrettsforhold i en jordskiftesak etter jskl kapittel 3 eller som egen rettsfastsettende sak etter jskl kapittel 4. Ved andre avgjørelser gjelder egne regler.
- f) § 20-5 tredje ledd fjerde punktum om supplerende krav om saksomkostninger. Tvl kapittel 20 gjelder sak etter jordskifteloven, se jskl § 6-1 annet ledd. Jordskifteloven har dessuten i kapittel 7 egne regler om saksomkostninger mv., men reglene i kapittel 7 inneholder ikke reglene om når kravet skal fremsettes eller krav om begrunnelse. Endringen vil følgelig gjelde også i sak etter jordskifteloven. Forslaget til endring inneholder flere alternativer. Etter LMDs vurdering bør kravet begrunnes uavhengig av om kravet om økte omkostninger er endret vesentlig eller ikke, men begrunnelsen behøver ikke skje i rettsmøte hvis retten på annen måte sikrer hensiktsmessig kontradiksjon.
- g) § 3-8 om at en part kan be om at retten fastsetter prosessfullmektigens godtgjørelse flyttes til ny § 20-5 A, og retten får plikt til å informere partene om denne bestemmelsen. Både tvl kapittel 3 og kapittel 20 gjelder saker etter jordskifteloven, se

jskl § 6-1 annet ledd, og LMD har ikke innvendinger mot at retten får en informasjonsplikt.

- h) § 20-12 fjerde ledd om statens ansvar for partenes sakskostnader. Tvl kapittel 20 gjelder for saker etter jordskifteloven, se jskl § 6 annet ledd.
- i) § 29-14 tredje ledd om saksstyring og konsentrasjon i lagmannsretten. Dette forslaget vil gjelde for avgjørelser etter jskl § 6-23 første, annet og tredje ledd, se henvisningen til tvisteloven i jskl § 8-1 annet ledd.
- j) § 29-17 om meddommere i lagmannsretten. Jordskifteloven § 8-7 inneholder en særregel om meddommere i saker etter jordskifteloven som behandles i lagmannsretten. Ved anke over avgjørelser etter jskl § 6-23 første, annet og tredje ledd, vil endringen få betydning.
- k) § 19-4 annet ledd om avsigelse av avgjørelse ved sirkulasjon. Jskl § 6-1 annet ledd fastsetter at tvl kapittel 19 gjelder saker etter jordskifteloven, og det går dessuten fram av jskl § 6-25 første punktum at tvl § 19-4 gjelder. Regelen om avsigelse av avgjørelse ved sirkulasjon er praktisk viktig for jordskifterettene, og den bør gjelde alle avgjørelsestyper, se avgjørelsestypene i jskl § 6-23. Se omtale nedenfor i punkt 3.

3. Forslag til endringer i jordskifteloven som følge av forslagene i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslås en endring av § 10-1 annet ledd og § 10-5 som gjelder verdigrense og fordeling av sakskomkostninger ved småkravsprosess. Jordskifteloven inneholder ikke regler om småkravsprosess. I jordskifteloven § 7-9 første ledd annet punktum er det imidlertid vist til beløpsgrensen for småkravsprosess. LMD mener at beløpsgrensen i jordskifteloven bør være i samsvar med den beløpsgrensen som gjelder småkravsprosess i tvisteloven. LMD ber om at det innarbeides et forslag til slik endring av jordskifteloven § 7-9 i forbindelse med det videre arbeidet med endringene i tvisteloven.

I høringsnotatet foreslås en endring i tvl § 9-3 første ledd om skriftlig tilsvaer i allmennprosess slik at frist for tilsvaer/merknad skal knyttes til en bestemt kalenderdag. LMD oppfatter dette som en nyttig presisering av bestemmelsen. Tvl § 9-3 gjelder ikke behandlingen av sak etter jordskifteloven, se jskl § 6-1 annet ledd. Jskl § 6-5 fjerde ledd inneholder en egen regel som fastsetter frist for merknad til kravet om sak for jordskifteretten. Bestemmelsene i de to lovene bør etter LMDs syn samordnes. LMD foreslår at jskl § 6-5 fjerde ledd endres slik:

Frist for merknader skal normalt ikkje vere kortare enn tre veker, og skal fastsetjast til ein bestemt kalenderdag.

I høringsnotatet foreslås også en endring i tvl § 29-5 slik at ankefristens utløp skal knyttes til en bestemt kalenderdag. Jskl § 8-3 fastsetter ankefristen ved avgjørelse etter jordskifterloven. Dem viser til at tvisteloven § 29-5 gjelder. Mange parter i saker for jordskifteretten er selvprosederende. LMD mener derfor at det har stor opplysningsverdi hvis regelen om at ankefristen skal settes til en kalenderdag også går fram av jskl § 8-3. LMD foreslår at jskl § 8-3 endres slik:

Frist for anke er til vanleg ein månad, og følgjer elles tvisteloven § 29-5. Retten skal fastsetje ankefristen til ein fastsett kalenderdag.

LMD ber om at det innarbeides forslag til slike endringer i forbindelse med det videre arbeidet med endringene i tvisteloven.

I høringsnotatet foreslås også en endring i tvl §19-4 annet ledd om avsigelse av avgjørelse ved sirkulasjon. Jskl § 6-25 gjelder avsigelse av avgjørelser etter jordskifteloven. Det går fram av første punktum at tvl § 19-4 gjelderRegelen om avsigelse av avgjørelse ved sirkulasjon er praktisk viktig for jordskifterettene, og den bør gjelde alle avgjørelsestyper, se de ulike avgjørelsestypene i jskl § 6-23. Overskriften til endringsforslaget er i høringsnotatet knyttet til "domsavsigelse". Tvl § 19-4 gjelder imidlertid ikke bare dommer. LMD antar på denne bakgrunn at endringsforslaget gjelder alle avgjørelser, herunder de avgjørelsene som jordskifteretten gjør. Vi ber for ordens skyld om at dette presiseres i en eventuell proposisjon med forslag til endringer.

4. Ankesilingsadgangen i tvl § 29-13

I høringsnotatet er det reist spørsmål ved om det er grunn til å utvide adgangen til å sile anker til lagmannsretten.

LMD har ikke innvendinger mot at dette utredes nærmere. Vi ber imidlertid om at det i en eventuell utredning tas særskilt stilling til hvordan forslaget til regler om siling vil slå ut i forhold til anke over avgjørelse fattet etter jordskifteloven. Lagmannsrettene og Høyesterett avgjør etter gjeldende regler mange avgjørelser hvert år i saker etter jordskifteloven. Mange av disse sakene gjelder tvister i landbruksområder; typisk utmarks- og beitestrekninger som sjelden har høy økonomisk verdi, men hvor rettighetskonfliktene kan være mange og kompliserte. Ofte kan også mange eiendommer være involvert i samme sak, noe som gjør det vanskelig å oppnå enighet uten rettens hjelp. Disse forholdene danner noe av bakteppet for at jordskifteloven eksisterer, og formålet med loven er iht. jskl § 1-1 å bidra til tjenlig utnyttning av eiendommene. Sakene handler om mer enn tvisteløsning. I beiteområder som nevnt kan mer tjenlig utnyttning bl.a. styrke landbrukseiendommene slik at de gir grunnlag for mat- og virkesproduksjon, sysselsetting og bosetting. Også i andre landbruksområder er reglene i loven av stor betydning for ressursutnyttelse og lokal samfunnsutvikling. LMD legger derfor stor vekt på at det bør legges til rette for å få betryggende avklaringer av rettighetsspørsmål som hindrer utnyttelsen av eiendommene selv om tvistegjenstanden for eksempel har lav verdi.

5. Videre arbeid med lovendringene

Landbruks- og matdepartementet bistår gjerne i det videre arbeidet med lovendringene med sikte på å sikre en god sammenheng mellom tvisteloven og jordskifteloven.

Med hilsen

Inger Sigrid Grette (e.f.)
avdelingsdirektør

Ingrid Aasen
fagdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Akershus og Oslo jordskifterett
Aust-Agder jordskifterett
Domstoladministrasjonen
Finnmark jordskifterett
Glåmdal jordskifterett
Haugalandet og Sunnhordland jordskifterett
Hedemarken og Sør-Østerdal jordskifterett
Helgeland jordskifterett
Indre Hordaland jordskifterett
Indre Sogn jordskifterett
Lista jordskifterett
Lofoten og Vesterålen jordskifterett
Marnar jordskifterett
Nedre Buskerud jordskifterett
Nedre Telemark jordskifterett
Nord- og Midhordland jordskifterett
Nordfjord jordskifterett
Nord-Gudbrandsdal jordskifterett
Nordmøre jordskifterett
Nord-Troms jordskifterett
Nord-Trøndelag jordskifterett
Nord-Østerdal jordskifterett
Ofoten og Sør-Troms jordskifterett
Romsdal jordskifterett
Salten jordskifterett
Sunnfjord og Ytre Sogn jordskifterett
Sunnmøre jordskifterett
Sør-Rogaland jordskifterett
Sør-Trøndelag jordskifterett
Valdres jordskifterett
Vestfold jordskifterett
Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett
Østfold jordskifterett
Øvre Buskerud jordskifterett
Øvre Telemark jordskifterett